

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2020

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2020—2023

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2020 (RP 29/2019 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 11.11.2019.

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2020—2023 (SRR 2/2019 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 11.11.2019.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Riitta Kaivosoja, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Tapio Kosunen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Eeva-Riitta Pirhonen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Esko Ranto, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Mika Tammilehto, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Anneli Rautiainen, Utbildningsstyrelsen
- direktör Anni Miettunen, Utbildningsstyrelsen
- direktör Liisa Savunen, Finlands Akademi
- vice direktör, filosofie doktor Kai Lehtikainen, projektet ArtsEqual
- biträdande professor Venla Bernelius, Helsingfors universitet
- projektchef Raimo Vuorinen, Pedagogiska forskningsinstitutet
- direktör Ilari Kurri, Förvaltningsnämnden för Sveaborg
- direktör Paula Tuovinen, Centret för konstfrämjande
- specialsakkunnig Päivi Väisänen-Haapanen, Finlands Kommunförbund
- rektor Tiina Parikka, Kelloseppäkoulu
- specialforskare Sakari Sokka, Det kulturpolitiska forskningscentret Cupore
- direktör Eino Havas, Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES
- verkställande direktör Lasse Saarinen, Finlands filmstiftelse
- överombudsman Antti Arjava, Suomen Kulttuurirahasto
- verksamhetsledare Petri Lempinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

- expert Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- expert Mikko Vieltojärvi, Finlands näringsliv rf
- ordförande Virpi Hämeen-Anttila, Forum Artis ry
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- verksamhetsledare Virpi Utriainen, Ung Företagsamhet rf
- specialsakkunnig Pauliina Viitamies, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- ordförande Jouni Kivistö-Rahnasto, Professorsförbundet
- direktör Laura Rissanen, Bildningsarbetsgivarna rf
- ordförande, rektor Marko Jokinen, Suomen Luokanopettajat ry
- ledande sakkunnig, sakkunnigläkare Meri Larivaara, Psykisk Hälsa Finland rf
- verkställande direktör Mikko Salonen, Finlands Olympiska Kommitte rf
- generalsekreterare Tero Kuorikoski, Finlands Paralympiska Kommitte rf
- styrelseledamot Veli-Matti Hakanen, Finlands rektorer rf
- vice ordförande, rektor Ilkka Niemelä, Finlands universitetsrektoreråd UNIFI rf
- verksamhetsledare Viivi Seirala, Förbundet för grundläggande konstundervisning i Finland rf
- direktör Matti Numminen, Tanssin talo ry
- verksamhetsledare Johanna Moisio, Forskarförbundet
- ordförande Björn Wallén, Fritt Bildningsarbete rf
- verksamhetsledare Markku Moisala, Privatskolornas Förbund rf
- direktör, Karleby universitetscenter Chydenius Tanja Risikko, Universitetscentrens samarbetsforum
- utvecklingschef Minna-Maija Salomaa, Universitetscentrens samarbetsforum
- doktor i teaterkonst Jussi Lehtonen
- filosofie doktor Ulla Vanhatalo.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- undervisnings- och kulturministeriet
- biträdande professor Venla Bernelius, Helsingfors universitet
- Finlands Kommunförbund
- Suomenlinnan Upseerikerho r.y.
- direktör Matti Numminen, Tanssin talo ry
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Lapin ammattikorkeakoulu
- Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Utbildningsstyrelsen
- Tammerfors universitet
- Statens idrottsråd
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Utvecklingscentralen Lärarik
- Läscentrum
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty)
- Sanasto rf
- Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- Suomen Kirjailijaliitto r.y.
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

- Finlands studerandekårens förbund - SAMOK rf
- Finlands Symfoniorkestrar rf
- Konstnärsgillet i Finland
- Centralförbundet för Finlands Teaterorganisationer
- Finlands facklitterära författare rf
- Finlands Föräldraförbund rf
- Finlands studentkårers förbund FSF rf
- Informationscentret för Dans rf
- Teatercentrum rf
- Teknologindustri rf
- Nationella verkstadsföreningen rf.
- Förbundet för undervisningssektorn vid universiteten YLL rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt om planen för de offentliga finanserna och budgetförslaget

Anslagsnivån för undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel uppgår under ramperioden till i genomsnitt 6,8 miljarder euro per år. Anslagen för 2020—2022 innehåller årliga tilläggssatsningar av engångsnatur på ca 120 miljoner euro. Slutsumman under ministeriets huvudtitel i statsbudgeten för 2020 är 6,837 miljarder euro, vilket innebär en ökning med något över 400 miljoner euro jämfört med budgeten för 2019. Tilläggen beror nästan helt på satsningar på fostran, undervisning och utbildning i enlighet med regeringsprogrammet.

Den subjektiva rätten till småbarnspedagogik återinförs enligt planen, och därtill minskas relationstalet per fostrare inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Tjänsterna inom elev- och studerandevården stärks i den grundläggande utbildningen och på andra stadiet genom att för ändamålet rikta 10 miljoner euro år 2021, 20 miljoner euro år 2022 och 29 miljoner euro år 2023.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten i samband med skoldagen stärks särskilt i fråga om årskurs två och de som behöver särskilt stöd, och elevernas deltagande i verksamheten främjas och de avgiftsfria hobbymöjligheterna i samband med skoldagen stärks med 5 miljoner euro 2020 och med 14,5 miljoner euro årligen 2021—2023.

Som en tilläggssatsning av engångsnatur genomförs program för kvalitets- och jämlikhetsarbete inom den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken 2020—2022. Det anvisas sammanlagt 180 miljoner euro för programmet för kvalitets- och jämlikhetsarbete inom den grundläggande utbildningen och sammanlagt 125 miljoner euro för programmet för kvalitets- och jämlikhetsarbete inom småbarnspedagogiken.

Kulturutskottet lägger stor vikt vid de ovan konstaterade satsningarna som ingår i planen för de offentliga finanserna.

Planperiodens mest betydande reform som påverkar skolavhopp och jämlikheten i utbildningen är att läropliktsåldern höjs till 18 år och att avgiftsfri utbildning på andra stadiet genomförs. För

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

utvidgning av läroplikten och för avgiftsfri utbildning på andra stadiet reserveras det 22 miljoner euro 2021, 65 miljoner euro 2022 och 107 miljoner euro 2023. I detta skede finns det inte närmare information om reformen och sätten att genomföra den. Efter de behövliga förberedelserna genomförs reformen tidigast hösten 2021.

Utskottet anser det vara bra att reformen av gymnasieutbildningen fortsätter. För fastställande av priset per enhet för gymnasieutbildning görs en nivåhöjning på 7,5 miljoner euro. Detta stärker finansieringen av gymnasierna, med beaktande av kommunernas finansieringsandel, med 18 miljoner euro. I enlighet med det föregående rambeslutet reserveras för kostnaderna för en ökning av antalet omtagningsgångar i studentexamen 0,75 miljoner euro 2020 och för genomförandet av gymnasieformen 4 miljoner euro 2021 och 8,53 miljoner euro från och med 2022, i vilket ingår merkostnaderna för antalet omtagningsgångar i studentexamen.

Den nivåhöjning på 2 miljoner euro som föreslås för finansieringen av grundläggande konstundervisning är mycket motiverad på samma sätt som ett understöd på 500 000 euro till sametinget för produktion av läromedel på samiska.

Genomförandet av den reform av yrkesutbildningen som trätt i kraft vid ingången av 2018 fortsätter under ramperioden i enlighet med de tidigare besluten. För ökning av utbildningen av arbetsplatshandledare görs en nivåhöjning på 2,5 miljoner euro. Som en ytterligare satsning av engångsnatur anvisas år 2020 för anställande av lärare och handledare inom yrkesutbildningen och för stödåtgärder i anslutning till undervisningen och handledningen 80 miljoner euro. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att dessa tilläggssatsningar stöder och utvecklar genomförandet av den mest betydande totalreformen av yrkesutbildningen. Utskottet betonar särskilt vikten av att stödja att de studerande får mer undervisning och handledning och att lärarnas arbetsinsats så effektivt som möjligt kan riktas till de studerande som behöver den mest.

I basfinansieringen för det fria bildningsarbetet ingår 4,92 miljoner euro i integrationsutbildning för invandrare. Det fria bildningsarbetet bär ett brett ansvar för att invandrarna aktivt integreras i det finländska samhället. Kulturutskottet anser det vara viktigt att man under ramperioden satsar tillräckligt på integrationsutbildning för invandrare.

Från och med 2020 ökas universitetens och yrkeshögskolornas basfinansiering så att ökningen är 40 miljoner euro för universiteten och 20 miljoner euro för yrkeshögskolorna och dessutom beaktas höjningen av kostnadsnivån fullt ut vid dimensioneringen av högskolornas anslag. Tillgången på högskoleutbildad arbetskraft säkerställs genom att utbudet av högskoleutbildning ökas, genomströmningen i anslutning till utexamineringen förbättras och flexibla studiemöjligheter utvecklas. Nybörjarplatserna vid yrkeshögskolorna i Nyslott ökas med 150 platser från och med 2020.

Utskottet betonar vikten av kontinuerligt lärande för att svara på de utmaningar som förändringarna i arbetslivet medför och för att stärka den allmänna kunskapsnivån. Utskottet anser det vara bra att det parlamentariska arbetet för att reformera det kontinuerliga lärandet har inletts.

Finland bereder sig att stå som värd för en superdator för det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem, EuroHPC. Av projektet, vars totala kostnader uppgår till ca

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

240 miljoner euro, är Finlands finansieringsandel åren 2019—2026 som högst sammanlagt 50 miljoner euro, varav hälften finansieras av undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Studiepenningens försörjarförhöjning (25 euro/mån.) och bindningen av studiepenningen till FPL-indexet fr.o.m. 1.8.2020 är mycket välkomna. De förbättrar i synnerhet den ekonomiska ställningen och välfärden för de studerande med barn som har det sämst ställt och främjar en kombination av studier och vårdnad om barn.

Utskottet anser det vara ytterst viktigt att det under ramperioden reserveras tillräcklig tilläggsfinansiering för reformen av statsandelssystemet för utövande konst. När det gäller konst och kultur riktas i planen också tilläggsanslag för åren 2021—2023 till statsunderstöd bl.a. för stärkande av kulturturismen, barnkultur, procentprincipen för konst och läsrörelsens verksamhet. Nivån på konstnärstipendiet höjs under ramperioden och det reserveras sammanlagt 50 miljoner euro för grundlig renovering av Nationalteatern, varav 40 miljoner euro anvisas av penningsspelsverksamhetens ofördelade medel.

Anslaget för kompensation för kopiering för enskilt bruk ligger kvar på 2019 års 11 miljoner euro åren 2020 och 2021. Det mål för reformen av systemet med kompensationsavgift för privatkopiering som ingår i planen för de offentliga finanserna under planperioden baserar sig på riksdagens enhälliga uttalande (RSk 31/2018 rd—RP 123/2018 rd—RP 232/2018 rd) och förtjänar i hög grad att stödjas.

Intäkterna av de vinstmedel av penningsspelsverksamhet som anvisas för att främja idrott och fysisk fostran, vetenskap, konst och ungdomsarbete beräknas jämfört med den föregående ramen minska under ramperioden. För genomförandet av den idrottspolitiska redogörelsen reserveras det 6,2 miljoner euro 2021 och 4,5 miljoner euro 2022—2023.

Kulturutskottet uttrycker sin allvarliga oro över minskningen av tippningsvinstmedlen, som eventuellt kommer att medföra avsevärda problem inom kulturutskottets verksamhetsområde när det gäller idrott, kultur och ungdomsarbete.

För främjande av idrott och elitidrott reserveras i budgetpropositionen ett treårigt reservationsanslag på 4,8 miljoner euro. Utskottet fäster vikt vid budgetpropositionens mål att utveckla möjligheterna att kombinera idrottskarriärer och studier. Utskottet fäster likaså uppmärksamhet vid att idrottarnas utkomst stärks bland annat genom att öka idrottsstipendierna och utveckla idrottarnas social- och pensionsskydd.

Ungdomsarbetet stärks med en satsning på 2 miljoner euro för att stödja verkstadsverksamheten för unga 2020—2023. Dessutom anvisas en tilläggsfinansiering på 1,2 miljoner euro för utvecklandet av det riksomfattande digitala systemet. Systemet underlättar överföringen av uppgifter till det uppsökande ungdomsarbetet.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Utskottets prioriteringar

För detta yttrande har kulturutskottet valt ut ett antal prioriterade områden där sakkunniga särskilt har utfrågats. Fokus ligger på säkerställande av de grundläggande kunskaperna, vetenskaplig forskning och kultur samt motion och idrott som faktorer som påverkar välbefinnandet. I de prioriterade områdena tar utskottet närmare ställning till vissa tilläggsåtgärder som nämns ovan. Slutligen kommer utskottet att ta upp situationen i Kelloseppäkoulu.

Att säkerställa grundläggande kompetens

Allmänt.

Utskottet välkomnar det mål som ställts upp av statsminister Rinnes regering, enligt vilket varje ung person som går ut grundskolan slutför en utbildning på andra stadiet (Förhandlingsresultat om regeringsprogrammet 3.6.2019, Ett inkluderande och kunnigt Finland, s. 172). Detta är viktigt, eftersom enbart lärokursen för den grundläggande utbildningen inte räcker till för att uppnå de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetslivet.

I budgetpropositionen noteras att de ungas kompetensnivå håller på att minska. Som mål för den allmänbildande utbildningen har ställts bl.a. att förbättra den beredskap som krävs för fortsatta studier och genomströmningen av utbildningen jämfört med nuläget. Utskottet delar regeringens oro över den sjunkande kompetensnivån och anser att det är viktigt att ta itu med problemet. Brister i de grundläggande kunskaperna försvårar inte bara övergången till studier på andra stadiet utan också i hög grad fullgörandet av studierna. Dessutom ökar risken för avbrutna studier och marginalisering. Att under pågående studier på andra stadiet ta igen grundläggande färdigheter som inte inhämtats inom den grundläggande utbildningen är krävande för både den studerande och utbildningsanordnaren. Utskottet betonar att åtgärder som syftar till att höja kunskapsnivån bör inbegripa metoder för att säkerställa att varje ung person som avslutar den grundläggande utbildningen har tillräckliga grundläggande färdigheter för att läsa, skriva och räkna.

För att alla ska ha tillräckliga grundläggande färdigheter och färdigheter för fortsatta studier i slutskedet av den grundläggande utbildningen krävs det hög kvalitet i den småbarnspedagogiska verksamheten och kontinuitet i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt tillräckliga stödåtgärder för inläring och välfärd. I planen för de offentliga finanserna och budgetförslaget stöds uppnåendet av detta mål av till exempel kvalitets- och jämställdhetsprogrammen för småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. För genomförandet av programmen riktas sammanlagt 180 miljoner euro till den grundläggande utbildningen och 125 miljoner euro till småbarnspedagogiken. Utskottet anser att dessa satsningar är nödvändiga investeringar i utvecklandet av småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen och anser det vara viktigt att det samarbete som överskrider förvaltningsområdesgränserna inkluderas i kvalitets- och jämställdhetsprogrammen.

Som ett led i programmet för att stärka kvaliteten och jämställdheten inom småbarnspedagogiken och höja graden av deltagande utvidgas försöket med avgiftsfri småbarnspedagogik på deltid för femåriga barn och bereds ett pilotprojekt för tvåårig förskoleundervisning. Utskottet anser att dessa prioriteringar är viktiga och betonar att resurserna bör riktas så effektivt som möjligt för att

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

nyttan av dem ska ge verkliga förbättringar i småbarnspedagogiken för barn. Utskottet anser att det för att stärka kunnandet i de grundläggande färdigheterna också är nödvändigt att anvisa anslag i budgetpropositionen för att fortsätta läsrörelsens verksamhet och förbättra de grundläggande färdigheterna hos vuxna.

Välbefinnande främjar inlärning

När det gäller att stärka de grundläggande färdigheterna och även det övriga lärandet är det viktigt att stödja elevernas psykiska hälsa och övergripande välfärd, eftersom dessa är förutsättningar för ett gott lärande. Utskottet betonar betydelsen av att ge stöd tillräckligt tidigt och att försäkra sig om att effektiva och verkningsfulla metoder används också för att förhindra mobbning och utslagning.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid genomförandet av det så kallade trestegsstödet så att det så effektivt som möjligt svarar mot elevernas individuella behov och så att eleverna på lika villkor har tillgång till tjänsterna i hela landet. Stödets funktionsduglighet och t.ex. inklusionens lämplighet ska bedömas regelbundet och utifrån det ska man ingripa i observerade missförhållanden. Utskottet fäster i detta sammanhang också uppmärksamhet vid betydelsen av lättläst språk i undervisningen, eftersom problem med att förstå allmänspråket också hindrar att man lär sig grundläggande färdigheter. För att säkerställa tillräckligt stöd för eleverna ska man se till att den specialkompetens som behövs i skolorna, t.ex. talterapeuter och psykologer, räcker till.

Planen för de offentliga finanserna 2020—2023 innehåller flera åtgärdsförslag för att främja välbefinnandet hos eleverna inom småbarnspedagogiken samt förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Utskottet stöder anslagsfördelningen för detta ändamål. Sådana är till exempel utvecklingen av en modell för stöd i tre steg som genomförs som en del av åtgärdsprogrammet för att stärka kvaliteten och jämställdheten inom småbarnspedagogiken, minskning av relationstalet för fostrare och barn inom småbarnspedagogiken och återställande av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik på heltid samt stärkande av elev- och studerandevårdstjänsterna. Utskottet anser det också motiverat att rikta resurser till att stärka konst- och kulturundervisningen inom småbarnspedagogiken och skolorna, eftersom de bidrar till att öka möjligheterna att uppfostra kreativa, mångsidiga, kultursensitiva och kritiskt tänkande unga.

Utskottet anser det vara viktigt att man inom småbarnspedagogiken, skolorna och läroanstalterna samarbetar systematiskt med aktörer som ordnar tjänster för barn, unga och familjer, och att man vid ordnandet av tjänsterna utnyttjar evidensbaserad kunskap och evidensbaserade goda modeller. Utskottet anser att det är nödvändigt att projektet Lape för utveckling av barn- och familjetjänsterna som inleddes under förra regeringsperioden fortsätter under innevarande regeringsperiod. På så sätt säkerställs en obruten fortsättning på den gränsöverskridande utvecklingen av barn- och familjetjänsterna inom bildningsväsendet och social- och hälsovården. Utskottet anser att det pågående projektet för att utarbeta en nationell barnstrategi är viktigt.

Lika möjligheter till lärande måste tryggas

Andelen unga med svaga grundläggande färdigheter har ökat och kompetensskillnaderna mellan könen och de socioekonomiska grupperna är uppenbara. Inlärningsresultaten har försämrats sär-

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

skilt bland de elever vars föräldrar har en svag socioekonomisk ställning och en svag utbildningsnivå. Det finns också regionala skillnader och skillnader mellan könen när det gäller antagning till utbildning och övergången till studier på andra stadiet. Urbana ungdomar har mer akademiska mål än ungdomarna på landsbygden, vilket delvis förklaras av föräldrarnas utbildningsnivå. Enligt ett sakkunnigutlåtande till utskottet är både elevernas och föräldrarnas uppskattning av utbildningen låg ur internationell synvinkel: man kan tala om en intergenerationell nedvärdering av utbildningen.

Utskottet anser att den minskade kompetensen och den åtföljande differentieringen är oroväckande och konstaterar att effektiva och verkningsfulla metoder bör tas i bruk för att förbättra förutsättningarna för inläring och därigenom inlärningsresultaten. Bland utbildningsaktörerna bör man vidareutveckla en gemensam syn på att alla elever, oavsett bland annat bakgrund, kompetens och kön, kan lära sig. Det är viktigt att skolan ger varje elev möjligheter att uppnå sin egen kompetenspotential.

De centrala utmaningarna i fråga om jämlikhet inom utbildningen uppstår allt mer utanför utbildningssystemet. De sociala och regionala skillnaderna återspeglas i hög grad i skolor och daghem. Finlands försämrade och differentierade inlärningsresultat samt de ökade skillnaderna mellan skolorna hänger delvis samman med den allmänna samhällsliga differentieringsutvecklingen, som har en betydande regional dimension.

Som problematiska områden profileras regionalt sett stora glesbygder, som i huvudsak är belägna i östra och norra Finland, och urbana områden som försvagas. Där framhävs sociala avstånd i stället för fysiskt långa avstånd. Differentiering sker åtminstone i städer med över 100 000 invånare, där över en tredjedel av landets skolelever bor. Konkurrensen mellan bostadsområden och skolor kan leda till en ökad differentiering av områdena. I städerna kan man lokalt iakttä en ond cirkel som yttrar sig i en utveckling mot sämre samhällsdelaktighet. Utmaningarna växer på ett nytt sätt i och med en kumulering av generationsöverskridande brist på delaktighet, mångkulturella utmaningar och utslagning. Dynamiken i bristen på grundläggande färdigheter är nära förknippad med denna utveckling. Utskottet betonar att identifieringen och tillgodoseendet av regionala utmaningar bör utgöra en av utgångspunkterna för planeringen av åtgärder för att stödja eleverna.

Familjernas socioekonomiska ställning verkar också vara kopplad till att eleverna hamnar i olika undervisningsgrupper. Frågor som anknyter till detta är föräldrarnas skolval för sina barn samt skolornas elevval. Det senare har visat sig skapa differentiering mellan skolklasser både socialt och i fråga om skolbetyg och anseende. Det har observerats att det till exempel finns stora skillnader mellan skolor med årskurs 7—9 i städerna när det gäller antalet selektiva kategorier av viktad undervisning för elever som väljs ut även utanför skolornas elevtagningsområde. Dessa elever går förbi de elever som antas enligt bostadsområde i elevantagningen. Å andra sidan föreskrivs det inte i lagstiftningen om bestämmande av närskolan för en elev på basis av elevtagningsområdet, utan det är kommunen som beslutar om det. Således kan den närskola som kommunen anvisar basera sig på de elevtagningsområden som kommunen beslutat om eller på andra sätt fattade beslut om anvisande av en närskola. Närskolan är inte nödvändigtvis den skola som ligger närmast elevens hem.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Det val av de bästa sökandena som sker enligt de kriterier som utbildningsanordnarna fastställer är förknippat med frågan om rättvisa, som i vår grundläggande utbildning som baserar sig på kraven på jämlikhet inte är problemfri. Till exempel barn som i och med sin hobby har haft möjlighet att skaffa färdigheter inom ett visst kompetensområde, t.ex. inom en viss idrottsgren eller musik, kan få försprång när de söker sig till en specialklass som motsvarar deras hobby i förhållande till sådana elever som inte haft möjlighet till hobbyverksamhet i fråga.

Utskottet anser att det är mycket viktigt att se till att barn och unga har lika möjligheter. Man måste se till att inlärningsförutsättningarna och inlärningsresultaten inte differentieras mellan olika befolkningsgrupper och regioner. Lösningar kan hittas till exempel genom en riktad finansieringsmodell för att förbättra jämställdheten inom undervisningen (bl.a. positiv diskriminering), genom att granska det regionala utbudet och tillgängligheten inom undervisningen och genom behövlig omorientering i förhållande till den regionala differentieringen. Att göra hobbymöjligheterna tillgängliga för varje barn oberoende av familjernas socioekonomiska ställning och bostadsort bidrar till mer lika möjligheter för barnen.

Enligt sakkunnigutlåtandet är den småbarnspedagogiska verksamhetens betydelse för lika möjligheter för barnen enligt många undersökningar rentav större än den grundläggande utbildningen. Utskottet anser därför att det är viktigt att resurserna riktas till åtgärder som ytterligare förbättrar kvaliteten på småbarnspedagogen och ökar deltagandet i den.

Utskottet betonar betydelsen av att främja läskunnighet och intresset för läsning särskilt i grundskolan och i utbildningen på andra stadiet. Utskottet ser det som viktigt att man under ramperioden gör betydande satsningar på att främja läsandet i läroanstalterna, eftersom tillräckliga språkkunskaper är en grundläggande förutsättning för framgång i studierna och för ett jämlikt deltagande i det civila samhället. Det är viktigt att under ramperioden stödja forskning och utvecklingsverksamhet som gäller främjande av läskunnighet.

Högutbildade lärare och deras aktuella kompetens har en nyckelroll

Utskottet lägger vikt vid att såväl småbarnspedagogen som klasslärares och ämneslärares kompetens motsvarar de behov som respektive skolgemenskap har. Utvärderingen av Lärarutbildningsforumet, som var verksamt under förra regeringsperioden, visar att lärarutbildningen förnyas relativt långsamt i förhållande till förändringsproblemen (Maailman parhaiksi opettajiksi. Utvärdering av Opettajakoulutusfoorumi 2016–2018. Nationella centret för utbildningsutvärdering, Publikationer 27: 2018, s. 52). En av problemen vid omställningen är att olika elever har varierande behov i undervisningen.

En akademisk inriktning och forskningsbaserat tänkande är obestridliga styrkor i den finländska lärarutbildningen. Utskottet betonar att man även i fortsättningen bör hålla fast vid dem. Man måste försäkra sig om att lärarutbildningen i allt högre grad motsvarar de kompetenskrav som krävs för att stödja barns och ungas lärande och uppväxt – tillsammans med andra yrkesmän i skolans vardag och i samarbete mellan hemmet och skolan. Också fortbildningen för lärare som redan är verksamma i yrket ska vara systematisk bl.a. så att den svarar mot de behov som föranleds av identifierade förändringar. Kulturutskottet hänvisar till den betydande höjning av kunskapsnivån som reformen av lagen om småbarnspedagogik (2018) förutsätter och till det öka-

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

de behovet av lärare inom småbarnspedagogiken fram till 2030. Exempelvis universitetscentrerna kan enligt utskottet med sina utbildningsresurser bidra till att tillgodose detta behov.

Utbildning som innefattar examensdelar är en möjlighet att stödja lärarnas yrkesutveckling. Den uppdaterade grundutbildningen för lärare gör det möjligt att studera examensdelar samtidigt både för dem som studerar för läraryrket och dem som redan är verksamma i läraryrket.

Lärarnas och även andra yrkesutbildade personers möjligheter att på ett effektivt sätt stödja barns och ungas lärande och tillväxt förutsätter tillräckliga resurser. Det är viktigt att se till att de som arbetar med eleverna har möjlighet att möta eleverna som individer, identifiera barn och unga som behöver stöd och vid behov hänvisa dem till rätt stöd.

Dessutom är det bra att identifiera behovet av olika slags kunnande och möjligheterna att utnyttja det i skolorna. Exempelvis en ungdomsarbetsares möjlighet att träffa unga i skolan skiljer sig från den övriga personalen, eftersom ungdomsarbetsares roll inte är att bedöma inläringen.

Utskottet fäster också uppmärksamhet vid tecken på att lärarutbildningens attraktionskraft minskar och betonar vikten av att säkerställa att det i vårt land även i fortsättningen finns tillräckligt med yrkeskunniga lärare som arbetar för att öka vårt kompetenskapital. Utskottet hänvisar till sitt betänkande om lagen om småbarnspedagogik (KuUB 5/2018 rd, s. 15 –16) och anser att det är viktigt att också se till att det finns möjligheter till utbildning som ger personalen inom småbarnspedagogiken behörighet med beaktande av de behörighetsvillkor som skärpts genom den nya lagen.

Avslutningsvis

Man måste finna hållbara lösningar på problemet med bristande grundläggande färdigheter. Det väsentliga är att identifiera problemen och orsakerna till dem och hitta rätt åtgärder utifrån forskningsrön samt att se till att effekterna följs upp. Problemet med bristfällig kompetens har många dimensioner också utanför utbildningen och undervisningen, och därför stöds utredningen bäst av tvärvetenskaplig forskning.

Utskottet betonar att utbildningen ska utvecklas långsiktigt med beaktande av utbildningens kontinuitet från småbarnspedagogiken framåt ända fram till vuxenutbildningen. Detta förutsätter bl.a. att övergångsskedena och undervisningens innehåll granskas så att de bildar en konsekvent helhet ur elevens synvinkel.

En övergripande utveckling av utbildningen försvåras av en reform som genomförs genom tidsbundna projekt. Den binder olika aktörers resurser både i ansökningsskedet och i genomförandeskedet. Satsningar av engångsnatur har kortvariga verkningar, om de framgångar som de ger upphov till inte blir en del av den kontinuerliga verksamheten. I utvecklingsarbetet har projekten sin plats, men projekten måste inledas med eftertanke och man måste se till att de goda modeller som fås genom projekten förankras i den normala verksamheten.

Det svaga kunnandet inom de grundläggande färdigheterna är också förknippat med att en del elever har svårt att motivera sina studier. Detta kan och bör man påverka på olika sätt, eftersom

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

orsakerna till svårigheter med inläringen eller brist på motivation inte är desamma för alla elever. En aspekt är att öka förståelsen för att det finns något att eftersträva i framtiden för var och en, och för att nå dit är den egna studievägen av stor betydelse. Enligt ett sakkunnigutlåtande som utskottet fått har till exempel de inlärdas karriärplaneringsfärdigheterna ett samband med motivationen och inlärningsresultaten. På samma sätt har verksamheten kring Ung Företagsamhet medfört mervärde bl.a. när det gäller lärande och stärkande av elevernas självbild genom att göra det möjligt för barn och unga att nå framgång genom att lära sig och ihärdigt försöka.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid att vid sidan av studier på andra stadiet har även åtgärder på den tredje vägen, t.ex. påbyggnadsundervisning inom den grundläggande utbildningen, ungdomsverkstäder och folkhögskolor, fortfarande sin plats i stärkandet av de ungas kompetens och beredhet för fortsatta studier och i förlängningen av läroplikten.

Vetenskaplig forskning

Allmänt

Finlands satsningar på forskning och utveckling har minskat sedan 2009, då de utgjorde 3,75 procent av bruttonationalprodukten. År 2017 var forsknings- och utvecklingsutgifternas andel av BNP endast 2,8 procent. Detta har varit en oroväckande trend och enligt en sakkunnigbedömning har Finlands möjlighet att förbli konkurrenskraftigt försämrats.

Enligt budgetpropositionen och redogörelsen om planen för de offentliga finanserna kommer statens utgifter för forskning och utveckling i sin helhet att öka år 2020 och överstiga gränsen på 2 miljarder euro. Enligt ett sakkunnigttrande är det fråga om en betydande satsning på kompetens som ligger till grund för hållbar tillväxt och på förnyelse av näringarna.

Nästan 60 procent av FoU-utgifterna inom statens budgetekonomi används inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde (universitet, yrkeshögskolor, Finlands Akademi).

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

	2019 ordinarie budget	2020 budgetprop.	2019—2020 förändring
Universitet	631	668	37
Yrkeshögskolor	68	72	4
Statliga forskningsinstitut	184	189	6
Forskningsorganisationernas anslag sammanlagt	883	929	47
Finlands Akademi	469	423	-47
— varav strategisk forskning	56	55	-1
Business Finland	583	620	37
— varav FoU-finansiering	451	500	49
Finansieringsorganisationer sammanlagt	1 052	1 043	-9
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet	11	11	0
Statlig ersättning till hälso- och sjukvårdsenheter för forskningsverksamhet enligt lagen om specialiserad sjukvård	24	25	1
Centrala penningposter sammanlagt	1 970	2 008	38
— endast FoU-finansiering, sammanlagt	1 838	1 888	50
— övriga FoU-finansieringsposter	153	153	0
<i>Uppskattning av statens totala FoU-finansiering</i>	<i>1 991</i>	<i>2 041</i>	<i>50</i>

Finansieringen av högskolor och forskningsinstitut granskas närmare nedan:

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

	Universitet	% tot.	Yrkeshögskolor	% tot.	Forskningsinstitut	% tot.
Sammanlagt	1324464,9	100,0	167698,2	100,0	422 088	100,0
Budgetfinansiering	643854,3	48,6	68841,2	41,1	174 870	41,4
Egen finansiering	24514,3	1,9	2327,0	1,4	0	0,0
Extern finansiering sammanlagt	656096,3	49,5	96530,0	57,6	247 218	58,6
Finlands Akademi	303640,1	22,9	828,0	0,5	31 736	7,5
UKM övrigt	8537,5	0,6	4101,4	2,4	0	0,0
Business Finland	90349,5	6,8	7307,0	4,4	31 971	7,6
ANM övrigt	11051,8	0,8	20605,5	12,3	0	0,0
Övriga ministerier sammanlagt	10458,3	0,8	3564,6	2,1	39 629	9,4
Kommuner	11524,9	0,9	5428,0	3,2	3 207	0,8
Övrig offentlig finansiering	8972,7	0,7	2093,0	1,2	6 806	1,6
Inhemska fonder	58474,2	4,4	4030,0	2,4	10 063	2,4
Inhemska högskolor	3979,4	0,3	298,0	0,2	643	0,2
Inhemska företag	36438,9	2,8	7194,0	4,3	38 796	9,2
Utländska företag	15436,6	1,2	530,0	0,3	21 057	5,0
EU-finansiering	76400,8	5,8	39568,5	23,6	50 350	11,9
Internationella organisationer	226,9	0,0	50,0	0,0	5 501	1,3
Utländska fonder	6327,8	0,5	.	0,0	0	0,0
Övrig utländsk finansiering	13925,6	1,1	868,0	0,5	7 459	1,8

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Högskolorna får årligen forskningsfinansiering från flera källor. Den viktigaste källan efter den finansiering som överförs från UKM:s huvudtitel till högskolorna från statsbudgeten är Finlands Akademi, som bidrar med nästan 40 procent av den externa finansieringen. Andra betydande finansieringskällor är Europeiska unionen (14 %), Business Finland (12 %), ministerierna (9 %) och inhemska stiftelser och fonder (8 %).

Nästan all forskningsfinansiering som högskolorna får (såsom EU-finansiering) är på ett eller annat sätt offentlig. Genuint privat forskningsfinansiering beviljas årligen av utländska och inhemska företag, förbund, fonder och stiftelser till ett belopp av sammanlagt ca 164 miljoner euro, vilket utgör 11 procent av helheten.

Statens forskningsinstituts budgetfinansiering har uppvisat sjunkande trend under hela 2010-talet. Institutets forskningsfinansiering har minskat med ca 24 procent efter den reform av forskningsinstituten som inleddes 2013. Till följd av reformen av forskningsinstituten gjordes finansieringsarrangemang genom vilka rådet för strategisk forskning inrättades i anslutning till Finlands Akademi.

Jämfört med budgeten för innevarande år ökar budgetpropositionen för 2020 den statliga budgetfinansiering som via Business Finland riktas till förnyelse av näringarna med sammanlagt 38,5 miljoner euro. Tilläggsfinansieringen riktas framför allt till företagsledd forsknings- och innovationsverksamhet som har ett starkt nätverk med forskningen.

Målen utvecklingen av forskningsfinansieringen

Forsknings- och innovationsrådet satte år 2017 som mål att Finlands nationella utgifter för FoU ska stiga till fyra procent av bruttonationalprodukten före 2030 (2017 års andel är 2,73 %). Samma mål ingår också i den vision för högskoleutbildningen och forskningen 2030 som publicerades 2017. Målet har tagits in i statsminister Rinnes regeringsprogram.

För att målet ska kunna nås förutsätts enligt den utredning som fåtts att den årliga ökningen av de offentliga FoU-utgifterna enligt den s.k. jämna utvecklingstakten är ca 160 miljoner euro under de första åren 2019 och 2020 och ännu ca 200 miljoner euro 2030. Enligt ett sakkunnigyttrande förutsätter målet årliga offentliga och privata tilläggsatsningar på ca 3 miljarder euro på forskning och utveckling.

Kulturutskottet anser att det är nödvändigt att uppnå målet för att bevara och förbättra vårt lands konkurrenskraft, men betonar att det är fråga om ett mål och en utmaning i miljardklass. Att höja FoU-satsningarna till 4 procent av BNP kommer att kräva betydande och långsiktiga vetenskaps-, utbildnings-, innovations- och näringspolitiska åtgärder. I praktiken behövs ett tydligt program som sträcker sig över valperioderna och inom ramen för vilket Finland har realistiska möjligheter att öka de resurser som riktas till forskning i tillräcklig utsträckning.

Utskottet betonar att forsknings- och innovationsfinansieringen med dess olika källor och allokeringen av finansieringen bör ses som en helhet, som är en gemensam investering i Finlands framgång. En hög kvalitet och genomslagskraft för forskningen är centrala förutsättningar för uppkomsten av nya och betydande innovationer. Kulturutskottet betonar betydelsen av basfinansie-

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

ringen av högskolorna och Finlands Akademis forskarorienterade icke-bundna forskningsfinansiering för långsiktig högkvalitativ forskning i vårt land.

FoUI-satsningarna i Finland har alltid varit företagsdrivna och den privata sektorn och företagen svarar också i nuläget för största delen av Finlands FoUI-satsningar. Det allmänna kan genom sina politiska val i samarbete med företagen främja tillväxten av privata FoUI-investeringar. Den offentliga finansieringen ska binda olika aktörer till samarbete och mot ett gemensamt mål.

Kulturutskottet betonar att ett starkt offentligt stöd uppmuntrar privata investerare och företag att satsa på forskning. Det offentliga stödet signalerar också för världen att vi i Finland tror på vårt eget arbete och vill vara med om att lösa globala problem som klimatförändringen. Det är särskilt viktigt att man med offentliga medel stöder uppkomsten av olika samarbetsstrukturer för forskning och innovationsverksamhet, såsom olika innovationsekosystem. I dessa kan ingå företag, högskolor och forskningsinstitut av olika storlek och i olika tillväxtskeden. Ett viktigt värde för innovationsekosystemen är också att kopplingen mellan utbildning och forskning intensifieras. I bästa fall kan de också locka utländska privata FoU-investeringar till Finland.

Finlands Akademi

I den totala finansieringsvolymen för Finlands Akademi syns i budgetpropositionen en förändring jämfört med 2019 i och med att finansieringen av flaggskeppsprojekt av engångsnatur slopas (25 miljoner euro) och som avdrag från Akademins engångsfinansieringen av forskningsinfrastrukturen EuroHPC (20 miljoner euro) år 2020. År 2021 väntas motsvarande finansieringsandel uppgå till 10 miljoner euro. Utbetalningarna av flaggskeppsprojekt fortsätter i enlighet med de finansieringsbeslut som fattats.

Cirka 80 procent av Akademins konkurrensutsatta finansiering beviljas för forskningsprojekt vid universitet, och Akademins andel av den totala finansieringen av universitetens forskningsverksamhet varierar årligen mellan 20 och 25 procent. Av statens finansiering för forskningsinstitut utgör Akademins finansiering ca 8 procent. Akademien finansierar också det forskningsarbete som bedrivs vid yrkeshögskolorna samt olika forskningsmiljöer.

Investeringen i EuroHPC-superdatorn som tjänar som vetenskaplig infrastruktur genomförs delvis som en överföring från Finlands Akademis fullmakt. Med hänvisning till sakkunnigyttranden konstaterar utskottet att finansieringen av EuroHPC-superdatorn från Akademins fullmakt år 2020, dvs. i vid bemärkelse genom en intern överföring av resurser från forskningsverksamheten till finansieringen av utgifterna för forskningsinfrastrukturen, inte ökar de totala satsningarna på forsknings-, utvecklings- och innovationsprojekt under det kommande budgetåret.

Kulturutskottet betonar dock att för ett land som Finland är forskningsinfrastrukturer som är gemensamma för flera stater ett effektivt sätt att tillsammans bygga upp kompletterande infrastrukturresurser och på bred bas främja förutsättningarna för högklassig forskning, utbildning och innovationsverksamhet. Nationellt är målet att förbättra den finländska forskningens kvalitet, förnyelse, konkurrenskraft och interdisciplinära karaktär samt att göra de finländska forskningsmiljöerna attraktivare. Internationellt samarbete vid anskaffning och användning av forskningsinfra-

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

strukturer är ett livsvillkor för vetenskaplig spetsforskning inom många vetenskapsområden i vårt land.

Kulturutskottet har i sitt ställningstagande från 2018 (KuUB 57/2018 rd — E 31/2018 rd) ansett att förslaget att inrätta ett europeiskt samföretag för högprestandaberäkning och därmed deltagandet i anskaffningen av EuroHPC-superdatoren utgör en viktig satsning på utvecklingen av högprestandaberäkning och anknytande kompetens i Europa.

Högskolorna

De autonoma högskolorna beslutar själva om hur deras finansiering ska fördelas på olika verksamheter. Till exempel universiteten har i allmänhet använt cirka en tredjedel av sin basfinansiering för forskningsverksamhet. Högskolornas forskningsverksamhet har redan länge i praktiken genomförts till hälften med undervisnings- och kulturministeriets budgetfinansiering och till hälften med extern finansiering.

Från och med 2020 ökas basfinansieringen av universiteten och yrkeshögskolorna så, att ökningen är 40 miljoner euro för universiteten och 20 miljoner euro för yrkeshögskolorna. Dessutom binds finansieringen av högskolorna på nytt till index. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att i jämförelse med de betydande sparbesluten under tidigare år avbryter de ökningar av högskolornas basfinansiering som nu föreslås den negativa utvecklingen under de föregående åren. Bristen på finansiering av universiteten och yrkeshögskolorna ska dock fortsättningsvis uppmärksammas, särskilt när det finns betydande förväntningar på utbildnings- och forskningspolitiken i form av en höjning av kunskapsnivån och en ökning av konkurrenskraften.

Regeringsprogrammet och visionen för högskoleutbildning och forskning 2030 syftar till att höja kunskapsnivån så att 50 procent av 24—25-åringarna har avlagt högskoleexamen 2030. För närvarande har 41 procent av dessa åldersklasser avlagt högskoleexamen. För att uppnå detta föreslår undervisnings- och kulturministeriet att antalet högre högskoleexamina ökas med 10 procent fram till 2024 och med 38 procent fram till 2030. Dessutom har ambitiösa mål ställts upp för att öka utbudet av kontinuerligt lärande. Men det går inte att erbjuda högskoleutbildningar för allt fler och förbättra genomströmningen utan långsiktig tilläggsfinansiering.

För att utvidga högskoleutbildningen kvantitativt i den omfattning som undervisnings- och kulturministeriet föreslår behövs enligt utskottets bedömning ett finansieringsprogram som gäller fram till 2030. Utskottet anser dock också att det är viktigt att satsa på att fler av de nuvarande studenterna får examen och att påskynda utexamineringen. Mindre än hälften av högskolestuderandena utexamineras inom den målsatta tiden för avläggande av examen.

Kapitaliseringen av högskolorna ersätter inte en stabil basfinansiering, men stärker enligt det erhållna yttrandet förutsättningarna för att nå den internationella toppen inom de områden där den egna forskningen är stark. Kulturutskottet betonar vikten av målmedvetna och långsiktiga investeringar i forskning och utbildning och anser att det är viktigt att även kapitaliseringen fortsätter på ett sätt som behandlar högskolorna jämlikt.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Universiteten. I sakkunnigyttranden har det betonats att en stabil basfinansiering ger universiteten möjlighet att utveckla sina forskningsprofiler långsiktigt, upprätthålla den forskningsinfrastruktur som behövs samt erbjuda forskare möjligheter till karriärutveckling och rörlighet. En stabil basfinansiering bidrar också till framgång i den utländska konkurrensen om forskningsfinansiering. Välfinansierade universitet lockar internationella experter.

På många områden bedrivs grundforskning med hjälp av stiftelsefinansiering, och enligt ett sakkunnigyttrande är det beklagligt att stiftelsefinansieringen inte beaktas t.ex. i universitetens penningfördelningsmodell och att stiftelsefinansieringen inte statistikförs vid universiteten. Ändå skulle många artiklar och avhandlingar bland annat inom medicin och humaniora bli ogjorda utan stiftelsefinansiering. Vi måste inse betydelsen av stiftelsefinansiering för universitetens verksamhet och forskningsarbete bättre än för närvarande.

Yrkeshögskolorna. Det tillämplande forsknings- och utvecklingsarbete som stöder arbetslivet och den regionala utvecklingen blev en lagstadgad uppgift för yrkeshögskolorna 2003, men det har beaktats i finansieringen först 2015. Ändringen har inte ökat finansieringen utan tvingat till effektivisering av verksamheten.

Yrkeshögskolornas forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet är särskilt beroende av extern projektfinansiering, vilket gör verksamheten sårbar. År 2018 använde yrkeshögskolorna 181 miljoner euro för FUI-verksamhet. Av detta uppgick den externa finansieringen till 106 miljoner euro, varav 90 procent kom från offentliga källor och 60 procent från olika EU-källor. Den största enskilda finansieringskällan har varit Europeiska regionala utvecklingsfonden.

I expertutlåtandet betonas att yrkeshögskolorna är verksamma i regionala och nationella forsknings- och kompetenskoncentrationer. För långsiktig utveckling av dessa starka områden och kompetenskluster behöver yrkeshögskolorna finansiering av samma slag som Finlands Akademi flaggskeppsfinansiering. Den externa finansiering som riktas till enskilda projekt stöder inte den långsiktiga utvecklingen av regionala kompetenskluster och ekosystem.

Hur finansieringssystemet för forskning fungerar

Det flerkanaliga finansieringssystemet i vårt land medger enligt erhållen utredning finansiering av mycket olika forsknings-, utvecklings- och innovationsprojekt. Genom att konkurrensutsätta finansieringen kan man bedöma och uppmuntra vetenskaplig spetskompetens genom en process som administreras av forskarsamhället. En nyckelfråga i detta sammanhang är andelen lyckade projekt, dvs. de finansierade projektens förhållande till antalet ansökningar. Det har allmänt inte ansetts önskvärt att andelen lyckade projekt understiger 10 procent. Andelen projekt som finansieras inom Finlands Akademi centrala finansieringsformer är 10–20 procent.

Enligt sakkunnigyttranden är forskningsfinansieringen i Finland alltför splittrad och kortvarig. Särdragen i den nuvarande högskole- och forskningsfinansieringen, dvs. fortlöpande konkurrens och att jaga resultatstyrningsindikatorer, leder till en situation där resurser spiller över från forskningsarbetet till ansökan om pengar och maximering av den avkastning som indikatorerna belönar.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Ändamålsenligheten och den praktiska funktionsdugligheten i fråga om projekt- och finansieringsförfarandena för FoU-verksamheten bör utvärderas regelbundet både med tanke på genomförandet av projekt och i vidare bemärkelse med tanke på de direkta och indirekta konsekvenser som projektförfarandena medför för forskarna och forskningsorganisationerna. Detta är mycket viktigt, menar kulturutskottet. Vid sakkunnighörandet har det starkt talats för att i fortsättningen använda redan befintliga etablerade finansieringsinstrument. De nya instrumenten ökar ytterligare användningen av forskningspersonalens resurser för att ansöka om forskningsfinansiering, och de utvidgar forskningsförvaltningen.

Vid de universitet som klarar sig bäst i internationella jämförelser ligger basinfrastrukturen och basfinansieringen på en bättre nivå än i Finland. Enligt sakkunniga saknar högskolorna i Finland ett ekonomiskt spelrum inom vilket det är möjligt att snabbt inleda ny forskning. Utländska högskolor som fungerar betydligt smidigare har möjlighet att avancera snabbare och satsa på att ansöka om ökad EU-finansiering.

Kulturutskottet betonar att en ökning av basfinansieringen uttryckligen kan erbjuda högskolorna det spelrum och den känslighet som krävs för framgång vid ansökan om konkurrensutsatt tilläggsfinansiering t.ex. från EU:s olika finansieringsinstrument.

Evidensbaserad kunskap som grund för beslutsfattandet

I samband med totalreformen av statens forskningsinstitut och forskningsfinansiering inrättades hösten 2013 ett finansieringsinstrument för strategisk forskning i anslutning till Finlands Akademi för att bekosta långsiktig problemfokuserad forskning vars syfte är att finna lösningar på betydande utmaningar och problem i samhället. Dessutom samordnas de forsknings- och utredningsarbeten på kortare sikt som stöder statsrådets beslutsfattande i samhället vid statsrådets kansli. Syftet med statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet (VN TEAS) är att effektivisera användningen av forsknings-, framsyns-, utvärderings- och uppföljningsinformation och på så sätt stärka kunskapsunderlaget för beslutsfattandet.

Utöver de ovan nämnda har det på 2010-talet inrättats flera expertpaneler som förenar kompetensen inom olika vetenskapsområden, såsom expertpanelen för hållbar utveckling (numera hållbarhetspanelen), klimatpanelen och naturpanelen. Vetenskapssamfundet producerar vetenskaplig rådgivning också utanför dessa strukturer. I ett treårigt projekt (2019—2021), som samordnas av Finlands Vetenskapsakademi, grundas ett permanent system för vetenskapsrådgivning i Finland. Systemet har till uppgift att förädla och förmedla högklassig vetenskaplig kunskap till dem som bereder beslut och dem som fattar beslut.

Kulturutskottet konstaterar att frågor som gäller samhälleligt beslutsfattande ofta är svåra att avgränsa och att behovet av information som underlag för besluten förändras snabbt. Den information som behövs vid beslutsfattandet kan vara splittrad eller svårtolkad. Det finns flera sätt och verksamhetsmodeller för utnyttjande av evidensbaserad information, och de ska anpassas till det aktuella behovet i fråga om det fenomen, den utmaning eller det ärende som är föremål för beslutsfattandet. Enligt utskottet är det allt viktigare att förbättra matchningen mellan efterfrågan och utbud av information och stärka den evidensbaserade informationens ställning i beslutsfattandet.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Forskarna anser att de inte har tillräckliga möjligheter att främja att det samhälleliga beslutsfattandet grundar sig på evidensbaserad kunskap, eftersom man i publikationsverksamheten värdesätter internationella publikationer och det finns få incitament för s.k. samhällelig växelverkan i högskolornas penningfördelningsmodeller. Kulturutskottet anser det vara viktigt att man i det samhälleliga beslutsfattandet alltid i tillräcklig utsträckning kan stödja sig på bästa möjliga vetenskapliga sakkunskap. Den samhälleliga växelverkan mellan högskolorna ska i mån av möjlighet främjas också vid fördelningen av högskolornas pengar. Utskottet betonar betydelsen av en allmän vetenskapspositiv inställning och behovet av att på alla nivåer stärka uppskattningen av kompetens i Finland.

Kultur och idrott som källor till välmående

Allmänt

Utskottet välkomnar att det i budgeten och planen för de offentliga finanserna föreslås flera satsningar på kultursektorn för att stödja och främja befolkningens välfärd och förutsättningarna för verksamheten inom kultursektorn. Resurser riktas till barn, unga och vuxna som aktörer och användare av tjänster och funktioner inom branschen samt till yrkesutbildade personer inom kulturbranschen. I budgetpropositionen och planen för de offentliga finanserna föreslås ett anslag på 5 000 000 euro år 2020 och ett årligt anslag på 14 500 000 euro åren 2021—2023 för att främja utbudet på avgiftsfria hobbymöjligheter i samband med skoldagen (den så kallade isländska modellen). Möjligheterna inbegriper bl.a. att erbjuda kultur- och idrottshobbyer så att de i större utsträckning än för närvarande är tillgängliga för barn och unga i skolåldern.

I budgeten föreslås 4,8 miljoner euro för genomförandet av den idrottspolitiska redogörelsen för 2020. I budgeten ingår förslag till anslag som syftar till att främja välfärden även under andra förvaltningsområdets huvudtitlar. Sådana är till exempel främjande av gång och cykling, ett program för ändring av barn- och familjetjänsterna samt ett tväradministrativt mobilitetsprogram. Utskottet understöder de föreslagna satsningarna på kultur- och idrottssektorn i budgetpropositionen för att främja och upprätthålla välfärd för hela befolkningen.

Det är viktigt att säkerställa lika tillgång till och tillgänglighet till konst- och kulturtjänster samt främjande av rörligheten. Detta innebär lika möjligheter att delta och tillgodoseendet av de kulturella rättigheterna. I målen för aktörerna inom förvaltningsområdet bör man särskilt betona möjligheterna att nå dem som rör sig lite och dem som använder sig av kulturtjänster.

Konst och kultur som främjar välfärd

Med de tilläggsanslag som anvisats för statsunderstöd för kultur för åren 2021—2023 stöds bl.a. barnkultur (tilläggsanslaget för allmänna understöd och projektunderstöd sammanlagt 7 miljoner euro) och grundläggande konstundervisning (2 miljoner euro från och med 2020). Utskottet anser att de föreslagna satsningarna behövs. De skapar möjligheter till fritidsaktiviteter för barn och unga. En högklassig grundläggande konstundervisning lär ut konst och konstutövning, men den bidrar också till att utvecklas till kulturbrukare.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Tillgången till kulturtjänster och förbättrandet av kulturens verksamhetsbetingelser stöds dessutom genom att man inriktar sig på statsandels- och finansieringsreformen för utövande konst, för vilken det jämfört med 2019 anvisas tilläggsanslag enligt följande: 3 miljoner euro 2020, 3,5 miljoner euro 2021, 9 miljoner euro 2022 och 12 miljoner euro 2023. Främjandet av principen om en procent till byggkonsten anvisas från och med 2020 årligen ett tilläggsanslag (500 000 euro), och som en engångsinvestering anvisas 1 miljon euro år 2020 för tillgänglighetsanpassning av de allmänna biblioteken och för bokbussar. Utskottet stöder dessa förslag.

Konst och kultur stärker människors psykiska hälsa som en del av välbefinnandet. Utskottet anser att budgetens riktlinjer för att föra in konst och kultur i människornas vardag, såsom småbarns pedagogiken och skoldagens hobbyverksamhet och andra verksamhetsmiljöer, är värda att stödja. Konstens och kulturens effekter på välbefinnandet är betydelsefulla också bland sårbara befolkningsgrupper, för vilka konsten och kulturen ofta är ouppnåeliga. Utskottet stöder budgetpropositionens mål att öka delaktigheten i kulturen och minska skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper i fråga om delaktighet och anser att delaktigheten kan omfatta möjligheten att delta i konst- och kulturverksamhet både genom att producera och genom att uppleva. Man måste se till att konsten och kulturen är tillgänglig på lika villkor för alla och i hela landet.

Utskottet fäster uppmärksamhet vid möjligheterna att utöva och uppleva konst vid olika verksamhetsenheter inom social- och hälsovården och i fängelser. Teatrar och orkestrar har redan tagit tag i detta, och genom samarbete mellan aktörer inom olika konstområden kan det få nya dimensioner. För att förankra den konstverksamhet som riktar sig till enheter inom hälso- och sjukvården och socialväsendet samt till fängelserna i verksamhetsmodellerna inom konst-, social- och hälsovården behövs ett nytt slags tänkande bland annat för att ordna solidarisk finansiering. Utskottet konstaterar att fältet för att främja välbefinnande genom konsten med dess möjligheter är mycket varierande, och så ska det vara för att det ska kunna erbjuda så många som möjligt upplevelser och erfarenheter som ökar välfärden.

Projektet Konsttestarna, som genomförs i samarbete mellan Finlands Kulturfond, Svenska kulturfonden och Finlands Barnkulturcentralers förbund, tar i tre års tid alla elever i årskurs åtta i Finland med på två konstbesök till exempel på teater, operan eller konstmuseum. Besöket är för många unga ett första tillfälle att både uppleva konst och framföra sin egen åsikt om den. Finansieringen av verksamheten håller på att upphöra sommaren 2020, när stiftelserna har använt över 20 miljoner euro för ändamålet. Projektaktörerna har meddelat att de är beredda att finansiera projektet ännu ett år med 50 procent och därefter med en minskande andel. Således kan den nuvarande effektiva modellen med två besök, som fått stor popularitet, genomföras med statligt stöd läsåret 2020—21 med ett statsunderstöd på cirka 3,3 miljoner euro. Den regionala modellen för ett besök kan genomföras med ett anslag på ca 1,4 miljoner euro.

Kulturutskottet anser att projektet Konsttestarna är mycket viktigt och värt att understöda och föreslår för finansutskottet att det i budgeten för 2020 reserveras ett anslag på 1,4 miljoner euro under moment 29.80.50 (Vissa understöd) som understöd till Finlands barnkulturcentralers förbund för genomförandet av jämlika konstbesök för skolelever.

Enligt planen för de offentliga finanserna genomför regeringen under valperioden ett program för framtidsinvesteringar av engångsnatur. I dessa ska det vara möjligt att investera i den kreativa

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

ekonomins sektor och bl.a. i försök som är viktiga för samhället. Konst och kultur har förutom konsekvenser för välbefinnandet också betydelse för ekonomin, aktiviteten och livskraften. Det är viktigt att man satsar tillräckligt på primärproduktionen av konst, dvs. på att möjliggöra konstnärernas arbete. Detta förutsätter att konstnärernas inkomster, såsom lön och stipendier, samt den sociala tryggheten som helhet granskas och utvecklas så att konstnärerna garanteras lika möjligheter att koncentrera sig på att utföra sitt samhällsrelaterat betydelsefulla och lönsamma arbete. Utskottet välkomnar förslaget i planen för de offentliga finanserna om en justering av nivån på konstnärstipendiet och konstnärsprofessorstipendiet så att anslaget ökar med 1,4 miljoner euro åren 2020 och 2021 samt med 1,8 miljoner euro årligen 2022 och 2023. Beloppet av det månatliga stipendiet stiger från 1733,37 euro till 1939,15 euro år 2020.

Extra konstnärspensioner

Kulturutskottet ser det som en beklaglig brist att budgetpropositionen inte innehåller någon korrigering av systemet med konstnärspensioner. Enligt ett sakkunnigyttrande som utskottet fått intjänar största delen av konstnärskåren mycket lite pension för konstnärligt arbete, eftersom endast en bråkdel av konstnärerna tjänar tillräckligt på sin konst och LPA-systemet som beaktar stipendierna är så nytt. Endast 10 procent av sökandena får årligen konstnärspension. Många ansöker om den förgäves ännu vid hög ålder.

Utskottet betonar att missförhållandet i fråga om konstnärernas pensioner ska avhjälpas och föreslår för finansutskottet att momentet 29.80.16. (extra konstnär- och journalistpensioner) utökas med tillräckliga anslag för nya konstnärspensioner så att högst 100 extra konstnärspensioner som motsvarar full pension får beviljas.

Välbefinnande genom en rörlig livsstil

I budgetpropositionen noteras att det finns brister i befolkningens fysiska aktivitet. Fysisk inaktivitet försämrar individernas och samhällets funktionsförmåga. De årliga kostnaderna och produktivitetsförlusterna för fysisk passivitet beräknas uppgå till 3,2—7,5 miljarder euro (Liikku-mattomuuden lasku kasvaa - vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018, s. 57).

Utskottet anser det nödvändigt att man genom satsningarna i budgetpropositionen söker lösningar på de individuella och samhällsrelaterade problem som beror på bristande rörelsefrihet och för liten fysisk aktivitet inte bara genom ministeriets egna åtgärder utan också genom förvaltningsövergripande samarbete inom hela statsrådet. Utskottet hänvisar till det ställningstagande som riksdagens kulturutskott har godkänt utifrån betänkandet (KuUB 22/2018 rd—SRR 6/2018 rd) om ledning och verkställande av det förvaltningsövergripande samarbetet.

Syftet med budgetpropositionen är en rörligare livsstil i alla åldersklasser och att göra det möjligt på lika villkor genom att stärka ett aktivt medborgarskap. I budgetpropositionen stöds uppnåendet av målet till exempel av att programmet Skolan i rörelse utvidgas till olika åldersklasser (programmen Småbarnspedagogiken i rörelse, Skolan i rörelse, Studier i rörelse och Vuxna i rörelse). För detta föreslås 6 miljoner euro och för byggande av idrottsanläggningar 2 miljoner euro för

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

2020. Utskottet anser att anslagsanvisningarna är viktiga och konstaterar att i sitt betänkande om den idrottspolitiska redogörelsen (KuUB 22/2018 rd – SRR 6/2018 rd, förslag till ställningstagande 6) krävde utskottet satsningar på att utvidga projektet Skolan i rörelse och främja fysisk aktivitet särskilt inom de elev- och studerandegrupper som är allra mest inaktiva. Det är motiverat att redan från småbarnspedagogiken uppmuntra till rörlighet eftersom motionsvanorna börjar bildas redan från och med tre års ålder (Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:2, s. 32).

Utskottet fäster också uppmärksamhet vid granskningen av fysisk aktivitet bland barn och unga enligt åldersgrupp, och de åtgärder som på basis av granskningen vidtas för att öka den fysiska aktiviteten. Enligt uppgifter för 2018 uppfylldes motionsrekommendationerna per vecka – minst 60 minuter per dag – i åldersgrupperna 7, 9 och 11 år av drygt 40 procent av barnen i varje åldersgrupp. I fråga om 13-åringar är andelen 31 procent och i fråga om 15-åringar uppfylls rekommendationen endast av 19 procent. Det fanns dock en liten ökning i uppfyllandet av rekommendationerna jämfört med 2016. (Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtioneuvoston liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, s.19 ja 21.) Utskottet anser att det är viktigt att man följer upp och undersöker motionsvanorna för att kunna rikta åtgärderna rätt.

I ljuset av aktuell kunskap har rörligheten en positiv inverkan på den psykiska hälsan i alla åldersgrupper, och effekterna kan uppnås även utan fysiskt krävande eller intensiv motion. Motion och idrott som en social, inkluderande verksamhet som stärker samhörigheten stöder i bästa fall också stärkandet av den psykiska hälsan. Inom olika åldersgrupper är motiven för motion och idrott ofta förknippade med välmående: avslappning, gott humör eller möjlighet till socialt umgänge. Hos barn främjar fysisk aktivitet utvecklingen av mentala funktioner. För äldre minskar fysisk aktivitet försämringen av minnesfunktionerna och psykiska symtom.

Utskottet anser att det är särskilt viktigt att säkerställa motions- och idrottstjänster med låg tröskel, eftersom tröskeln för att använda motions- och idrottstjänster ofta är hög för dem som har många olika problem i sitt liv. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att det är sannolikt att även en liten ökning av motionsvolymen får en positiv inverkan på den psykiska välfärden, särskilt för dem som inte sysslar med idrott och som lever ett stillasittande liv. I de färskaste rekommendationerna om mobilitet (UKK-institutet 21.10.2019) betonas konsekvenserna för hälsan och välbefinnandet av alla slags motion. Utskottet understöder budgetpropositionens mål och åtgärder för att öka idrottens möjligheter och sporra till en rörlig livsstil.

Utskottet fäster vikt vid att stödja idrottsfrämjande organisationer. Det föreslås att budgetmedel (4,8 miljoner euro) riktas till föreningsstöd, motion för äldre och elitidrott. Däremot föreslås en minskning på 2,4 miljoner euro i det allmänna understödet till idrottsfrämjande organisationer som beviljas tippningsvinstmedel. Utskottet anser att minskningsförslaget är mycket beklagligt med beaktande av organisationernas arbete för att främja befolkningens rörlighet och betonar att det är nödvändigt att ompröva den nämnda sparåtgärden för att trygga medborgarverksamheten inom idrott och motion. Kulturutskottet betonar betydelsen av idrottsfrämjande organisationers verksamhet i synnerhet i en situation där man i enlighet med riktlinjerna i den idrottspolitiska redogörelsen vill att en rörlig livsstil ska spridas bland alla. Fysisk inaktivitet är också i Finland en allvarlig folkhälsoutmaning vars kostnadseffekter på årsnivå uppgår till över tre miljarder euro.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

För att återta det föreslagna avdraget från tippningsvinstmedel föreslår kulturutskottet att till moment 29.90.50 (Penningspelsverksamhetens intäkter för främjande av idrott och fysisk fostran) fogas 2,4 miljoner euro för medborgarverksamhet inom idrott.

Läget i Kelloseppäkoulu

Vid utfrågning av sakkunniga framhölls det att Kelloseppäkoulu är den enda läroanstalt som ansvarar för utbildningen inom kompetensområdet för ur- och mikromekanik i Finland. I samband med de reformer som hänför sig till yrkesreformen har Kelloseppäkoulu i egenskap av aktör inom en liten spjutspetsbransch hamnat i en situation där den finansiering av yrkesutbildning som skolan får inte längre räcker till för att upprätthålla skolan. Skolan föreslår att verksamheten tryggas genom en höjning av priset per enhet enligt prövning under övergångsperioden eller genom annan tilläggsfinansiering, ca 300 000 euro per år.

Enligt den information som utskottet fått är den kompetens som Kelloseppäkoulu ger på mycket hög nivå inom mikromekaniken och de studerande blir väl sysselsatta efter att de blivit färdiga. Det råder brist på mikromekanisk kompetens både i Finland och utomlands.

Kulturutskottet föreslår att finansutskottet i samband med behandlingen av budgetförslaget noggrant bedömer möjligheterna att lösa problemen med finansieringen av Kelloseppäkoulu.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

att moment 29.80.16. (extra konstnärspensioner) utökas med tillräckliga anslag för nya konstnärspensioner så att högst 100 extra konstnärspensioner som motsvarar full pension får beviljas.

att moment 29.80.50 (Vissa understöd) utökas med ett anslag på 1,4 miljoner euro som understöd till Finlands barnkulturcentralers Förbund för genomförande av jämlika konstbe- sök för skolelever,

att moment 29.90.50 (Avkastning av penningspelsverksamheten för främjande av fostran inom motion och idrott) utökas med 2,4 miljoner euro för medborgarverksamhet inom idrott och motion och

att finansutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd

Helsingfors 8.11.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Marko Asell sd
medlem Jukka Gustafsson sd (delvis)
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Emma Kari gröna
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anneli Kiljunen sd (delvis)
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Sari Multala saml
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna (delvis)
medlem Sofia Vikman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen
utskottsråd Kaj Laine.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Allmänt om planen för de offentliga finanserna och budgetförslaget

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till statsbudget för 2020 och statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2020—2023 innehåller viktiga satsningar på kompetens och utbildning. I en situation där det är möjligt att göra tilläggssatsningar ska de riktas till bildning och kompetens.

Ett allmänt orosmoment är dock att flera av de tilläggssatsningar som regeringen föreslår är tidsbundna. Avsikten är att de ska täckas med inkomster från försäljning av egendom och de är satsningar av engångsnatur, även om en del objekt uttryckligen behöver en permanent höjning av finansieringsnivån. Detta stärker inte förutsägbarheten i utbildningspolitiken och den långsiktiga utvecklingen av utbildningen.

Vi delar åsikten att var och en ska avlägga minst examen på andra stadiet. Antalet unga som står utanför utbildning och arbetsliv måste målmedvetet fås ner. Detta förutsätter också samarbete över förvaltningsgränserna.

Permanent anslagsökningar kommer att göras för cirka 200 miljoner euro på 2023 års nivå. Av dem riktas över hälften till förlängning av läropliktsåldern och avgiftsfri utbildning på andra stadiet. De sakkunniga menar att en förlängning av läropliktsåldern inte är ett effektivt sätt att ingripa i utslagning och skolavhopp bland barn och unga. Vi behöver däremot stöd i rätt tid och satsningar på tidiga år och grundskolan. Förlängningen av läropliktsåldern är en mekanisk åtgärd som inte i sig säkerställer att de studerande under utbildningen uppnår tillräcklig kompetens för en senare utbildningsväg samt för arbetslivet.

De permanenta utgifterna bör snarare ökas för att stärka den grundläggande utbildningen. För närvarande garanterar den grundläggande utbildningen inte alla tillräckliga kunskaper och färdigheter för studier på andra stadiet. Åtgärder kan vara till exempel skyldighet för grundskolorna och yrkesutbildningen att ge handledning i efterhand, satsningar på specialundervisning och genomförande av stödet samt satsningar på övergångsskeden. Anslagen bör ökas för dem som är i störst behov av dem och som drar nytta av dem.

Fastställandet av priset per enhet för finansieringen av gymnasieutbildningen går i rätt riktning. Det bör dock beaktas att hela systemet för finansiering av gymnasieutbildningen bör reformeras som en helhet för att finansieringssystemet ska fungera på ett ändamålsenligt sätt och bättre kunna täcka de kostnader som föranleds av den stigande kostnadsnivån.

När det gäller högskoleutbildningen går regeringen mål i rätt riktning. Vi måste arbeta för att minst hälften av åldersklassen ska ha en högskoleexamen före 2030. Det bör dock noteras att regeringens mål står i strid med den föreslagna budgetramen. Resurser har inte reserverats för att öka antalet nybörjarplatser.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd **Avvikande mening 1**

Beslut om slopande av indexfrysningarna inom högskoleutbildningen har fattats redan under förra valperioden. Det är bra att regeringen också genomför en höjning av yrkeshögskolornas och universitetens basfinansieringsnivå till fullt belopp redan från och med 2020.

Stärkande av grundläggande färdigheter

Varje år avslutar upp till 6 000 ungdomar grundskolan utan tillräckliga skriftliga och matematiska färdigheter. Varje år riskerar tusentals ungdomar att marginaliseras från samhället. Också den långvariga positiva utvecklingen av finländska inlärningsresultat har stannat upp, och alla skol elever deltar inte.

De tidiga åren ges den mest verkningsfulla delen av vår utbildning. Vi behöver åtgärder som stärker jämställdheten och möjligheter till lärande genast i början av studievägen. Senare är det svårt att rätta till det som inte har inlärts i den tidiga barndomen och de första åren i grundskolan. Genom att satsa på småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundskolans första steg tillför säkrar vi således alla barn en starkare, mer sporrande och jämlikare studieväg.

Grundskolan ska garantera var och en tillräckliga kunskaper och färdigheter för en senare studieväg. Fokus måste sättas på att säkerställa kompetensen. God läs-, skriv- och räkneförmåga måste förvärvas på grundstadiet, eftersom starka grundläggande färdigheter är en förutsättning för fortsatta studier och för att klara sig i livet.

Varje elev som behöver stöd ska få det oberoende av boningsort. Det ska inledas en sakkunnigberedning och sakkunnigbedömning av hur stödet och integrationsprincipen i tre steg fungerar. Stödet i tre steg reformeras så att det garanterar tillräckligt stöd för alla. Den administrativa bördan och den extra byråkratin måste minskas. Stödurvalet måste vara omfattande så att även smågruppspedagogik är möjlig om eleverna behöver det. Regeringen åtgärdar inte de problem som hänför sig till erhållandet av stöd.

Styrkan i vårt skolsystem ligger i att våra lärare är bäst i världen. Deras arbete för att utveckla den grundläggande utbildningen och fortbildningen måste fortsätta. Kulturutskottet fäster helt riktigt uppmärksamhet vid lärarnas behov av fortbildning. Det har dock inte reserverats någon särskild finansiering för fortbildning för lärare.

Utifrån de synpunkter som framfördes vid sakkunnighörandena måste också finansieringsnivån för verksamhetsmodellen Ung företagsamhet höjas. Att fungera i samhället kräver färdigheter i ekonomi och företagande.

Antal nybörjarplatser vid högskolorna

Statsminister Rinnes regering har förbundit sig att öka antalet nybörjarplatser vid universitet och högskolor. Visionen för högskoleutbildningen och forskningen 2030, som utarbetades i samarbete med högskolefältet under den förra valperioden, förutsätter att minst hälften av åldersklassen får högskoleexamen senast 2030.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd Avvikande mening 1

För närvarande har vi brist på högskoleutbildade personer i synnerhet inom pedagogiken och social- och hälsovårdssektorn. Under den senaste perioden kom undervisnings- och kulturministeriet överens med universiteten om en betydande ökning av antalet utbildningar för lärare inom småbarnspedagogiken. På många områden råder det skriande brist på yrkesutbildade personer inom fostran, och deras utbildningsvolym bör höjas målmedvetet också under högskolornas följande resultatavtalsperiod.

Undervisnings- och kulturministeriet avser att kräva att högskolorna inom de närmaste åren producerar betydligt fler examina än för närvarande. Under nästa finansieringsavtalsperiod bör ministeriet och högskolorna avlägga närmare 8 000 fler examina per år än under den nuvarande finansieringsperioden. Detta är en betydande ökning jämfört med nuläget.

I propositionen håller man på att öka den finansiering som anvisas för antalet nybörjarplatser vid högskolorna med endast en miljon euro för 2020. Om regeringen avser att genomföra en betydande ökning av de planerade nybörjarplatserna utan tilläggsfinansiering, är det fråga om en nedskärning. I själva verket kommer nybörjarplatserna inte att få någon separat tilläggsfinansiering, vilket leder till att finansieringen per examen minskar. Detta försämrar kvaliteten på såväl utbildningen som forskningen. Mer borde göras med mindre.

Finansiering för forskning, utveckling och innovation

Vi har förbundit oss att höja finansieringsnivån för forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet till fyra (4) procent av statens bruttonationalprodukt. Enligt regeringens förslag kommer detta mål inte att uppnås. En ökning av finansieringsnivån kräver en målmedveten politik för att fyra procent ska kunna nås.

Också privat finansiering behövs för att uppnå målet. En stabil och förutsägbar verksamhetsmiljö är en förutsättning för privata investeringar.

Under den senaste perioden gjordes betydande satsningar på FoUI-verksamhet. I årets budget gjordes permanenta satsningar på 112 miljoner euro för att målmedvetet nå upp till en andel på 4 procent av bruttonationalprodukten för finansiering av vetenskap och forskning. Nu pekar trenden åt motsatt håll.

Genom kapitalisering av högskolorna stärks högskolornas eget finansiella läge. Som kulturutskottet konstaterar i sitt utlåtande stärker kapitaliseringen enligt det erhållna yttrandet förutsättningarna för att nå den internationella toppen inom de områden där den egna forskningen är stark. Väl skött frigörs avkastningen av kapitalet till objekt som högskolorna själva beslutar om. Kapitaliseringen stärker högskolornas autonomi och stöder högskolornas egna nya forskningsmöjligheter. Yrkehögskolorna och universiteten måste kapitaliseras med intäkter från försäljning av statlig egendom redan från och med 2020.

Regeringspropositionen minskar Finlands Akademis bevilningsfullmakter med 31 miljoner euro nästa år. Dessa pengar dras bort från den finländska spetsforskningen och stärkandet av den höga kompetensen.

Utlåtande KuUU 3/2019 rd **Avvikande mening 1**

Finansieringen av superdatorn ska täcka intäkterna från försäljningen av egendomen, eftersom det är fråga om en utgift av engångsnatur. De budgetmedel som frigörs från detta ska riktas till Finlands Akademis bevillningsfullmakter.

Framtidens tillväxt och konkurrenskraft uppstår genom kompetens. Utmaningen att få tillgång till kompetent arbetskraft måste lösas genom satsningar på kontinuerligt lärande. I Finland ska det utarbetas ett framtidsavtal för kunnandet i samarbete mellan staten, arbetsmarknadsorganisationerna och utbildningsanordnarna. Syftet med reformen av kontinuerligt lärande är att skapa nya möjligheter till uppdatering av kompetensen inom alla branscher. I synnerhet måste möjligheterna till kontinuerligt lärande och uppdatering av kompetensen ökas inom områden där trycket på strukturomvandlingen är stort och inom områden där utbildningsnivån är låg.

Avslutningsvis

Dessutom uttrycker vi allvarlig oro över minskningen av tippningsvinstmedlen, som redan nu påverkar finansieringen av frivilligorganisationer och som, om den fortsätter, avsevärt försvårar finansieringen av idrott, kultur och ungdomsarbete. Enligt regeringsprogrammet ska regeringen under sin mandatperiod beakta organisationernas verksamhetsförutsättningar i en föränderlig omvärld. Vi föreslår att det tillsätts en parlamentarisk arbetsgrupp för att förutse och avhjälpa det allvarliga finansieringsunderskott som beror på att tippningsvinstmedlen sjunkit.

I övrigt håller vi med det som utskottet säger i utlåtandet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 8.11.2019

Paula Risikko saml
Sari Multala saml
Sofia Vikman saml

Utlåtande KuUU 3/2019 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Ansvar för en förnuftig utbildningsplanering ligger hos staten. Utbildningsutbudet ska kunna svara mot arbetsmarknadens och samhällets ständigt föränderliga behov. Sannfinländarnas grupp betonar att samhället måste kunna stödja inläringen ännu bättre under hela arbetslivet. Utgångspunkten bör vara livslångt lärande – inte en konstgjord höjning av läropliktsåldern som är dyr och ineffektiv.

Under svåra och även internationellt instabila ekonomiska tider behöver vi en förutsägbar och konsekvent ekonomisk politik. Målet bör vara att vi oberoende av individuella utgångspunkter fostrar människor som bygger upp Finland och som mår bra, och som har förutsättningar för livslångt lärande.

Även om beredningen av sysselsättningsåtgärderna fortfarande är helt oavslutad, är den förväntade ökningen av sysselsättningsgraden det viktigaste enskilda elementet som stärker inkomstbasen i regeringsprogrammet. Om sysselsättningen inte utvecklas på önskat sätt, måste utgifterna omvärderas.

Det primära fostringsansvaret hör inte till samhället utan till hemmet. Sannfinländarna stöder inte en utvidgning av den obligatoriska förskoleundervisningen till fem år, utan specialstöd till dem vars språkliga eller övriga färdigheter är lägre än medelnivån. Vi stöder inte heller avgiftsfrihet inom småbarnspedagogiken för alla, men vi föreslår att regeringen utreder möjligheten att höja inkomstgränserna. Det finns inga kostnadsfria tjänster, utan reformerna kräver betydande satsningar.

Utvecklingen av den grundläggande utbildningen bör vara långsiktig och resurserna bör inte i alltför hög grad basera sig på projektfinansiering av engångsnatur osv. Tilläggsresurserna ska i tillräckligt god tid riktas till dem som behöver särskilt stöd. Bland annat de problem som uppstått i specialundervisningen ska åtgärdas i enlighet med föresatserna i regeringsprogrammet.

Som tilläggsresurser bör uttryckligen ses stöd med låg tröskel, modellering av växelverkan och känslomässigt lärande samt kollegialt lärande. Känslomässiga färdigheter lär man sig genom växelverkan i lågstadieåldern. Enbart en ökning av antalet psykologer eller kuratorer stöder inte vardagshjälpen med låg tröskel, för vilken behovet är stort.

Man måste satsa på en hälsosam arbetsmiljö för elever och lärare, på personalens arbetshälsa och på skäliga gruppstorlekar på alla nivåer. Utbildningen måste vara jämlik: de resurser som står till förfogande måste riktas direkt till dem som har det sämst ställt.

Välstånd och lyckliga ungdomar är en av grundpelarna i vårt land. Enligt en undersökning som publicerats av statens idrottsråd rör sig dock två av tre barn för lite i förhållande till rekommendationerna. Enligt en finländsk undersökning som publicerades 2018 kostar fysisk passivitet sam-

Utlåtande KuUU 3/2019 rd Avvikande mening 2

hället till cirka tre miljarder euro per år. Vi föreslår ytterligare satsningar på att stödja barns idrottshobbyer och annan eftermiddagsverksamhet.

Staten ska utnyttja alla medel som står till buds för att utrota mobbningen i skolan. Enligt undersökningar medför utslagning enorma kostnader för staten – nästan 1,5 miljarder euro per år. Vi anser att det stöd som redan erbjuds barn och unga på ett förebyggande sätt också skulle vara en ekonomiskt lönsammare lösning jämfört med eventuella korrigerande kostnader. Vi föreslår anslag för ett pilotprojekt enligt MI 4/2019 för att stödja mentalvårdsarbete för skolelever och för att förebygga mobbning i skolan.

För att höja läropliktsåldern till 18 år och för avgiftsfri utbildning på andra stadiet har det reserverats 194 miljoner euro för åren 2021—2023. En förlängning av läroplikten gynnar inte i sig unga som löper risk för utslagning, utan de medel som är avsedda för detta bör riktas till tilläggsresurser för den grundläggande utbildningen.

Vi förutsätter att det andra inhemska språket även i fortsättningen förblir ett frivilligt ämne i studentskrivningen. Målet bör vara att svenska ska bli ett valfritt läroämne. Det talas om brist på arbetskraft som hotar Finland, även om 170 000 finländare redan nu saknar arbete. Utmaningen måste bemötas genom en förnuftig utbildningspolitik, genom att ungdomar ges möjlighet att med hjälp av utbildning komma in på arbetsmarknaden och genom att arbetslösa ges möjlighet att studera för ett nytt yrke. Prövningen av tillgången på utländsk arbetskraft måste göras strängare. Vi föreslår betydande tilläggsatsningar på yrkesskolor och yrkeshögskolor för att öka nybörjarplatserna för utbildningen av vårdpersonal.

Från statsbudgeten och kommunernas budgetar flyter det betydande belopp år efter år för kostnader som föranleds av invandring. Det effektivaste sättet att ingripa i kostnaderna, segregationen av invandrardominerade områden och val av skola på sociala grunder är att radikalt begränsa invandringen. Finland ska inte ge sitt samtycke till värderingar, specialönskemål och krav hos invandrare som kommer från främmande kulturer. Skolorna ska upprätthålla och främja finländska värden och finländsk kultur och lyfta fram finskhetens betydelse.

Vi finländare anser att studiestödet bör räcka till för att trygga försörjningen för studietiden på heltid. Stödmodellen bör på lång sikt utvecklas i en riktning där föräldrarnas inkomster inte längre inverkar på studiepenningens belopp när den studerande har flyttat hemifrån, och man ska inte vara tvungen att ta studielån på andra stadiet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att moment 29.10.20 (Gemensamma utgifter för allmänbildande utbildning, småbarnspedagogik, fritt bildningsarbete och gymnasieutbildning) ökas med 700 000 euro för att stödja mentalvårdsarbetet bland skolelever och förebygga mobbning i skolan i enlighet med medborgarinitiativet MI 4/2019,

Utlåtande KuUU 3/2019 rd
Avvikande mening 2

att moment 29.10.20 (Gemensamma utgifter för allmänbildande utbildning, småbarnspedagogik, fritt bildningsarbete och gymnasieutbildning) ökas med 2 000 000 euro för att stödja barnens eftermiddagsverksamhet och idrottshobbyer,

att moment 29.20.30 (Statsandel och statsunderstöd för yrkesutbildningen) ökas med 10 000 000 euro för fler nybörjarplatser för yrkesutbildningen inom äldreården,

att moment 29.40.55 (Statlig finansiering av yrkeshögskolornas verksamhet) ökas med 10 000 000 euro för fler nybörjarplatser för personal som specialiserat sig på äldreomsorgstjänster vid yrkeshögskolorna,

att moment 29.80.31 (Statsandel och statsunderstöd för driftskostnader för teatrar, orkestrar och museer) ökas med 3 000 000 euro till museerna för Finlands självständighet, och

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 8.11.2019

Sanna Antikainen saf
Kaisa Juuso saf
Ari Koponen saf